

Ulmus pumila 'Poort Bulten'

Recht tegenover de ingang van het arboretum Poort Bulten staat een boom die veel discussies en vraagtekens heeft opgeroepen, en tot verwarring en verwisselingen heeft geleid. Hoe vaak zou zijn spectaculaire bast niet zijn gefotografeerd? Zijn achtergrond is onbekend, zoals trouwens van zoveel bomen hier op Poort Bulten: op welke naam is hij hier binnengekomen, wat is zijn herkomst, hoe oud is hij (wie heeft hem dus geplant als het Springer niet was), was het toeval dat de boom op deze prominente plaats terecht gekomen is?

Om met de laatste vraag te beginnen: ja, het was toeval. De boom stond achteraan in het iepenvak, dat achter in het arboretum gelegen was. Maar in 1975 werd de ingang naar de andere kant, naar de noordzijde verplaatst, zodat de boom plots vooraan stond. In elk ge-

val weten we dat de boom jarenlang de naam 'Wateriep, *Planera aquatica*' heeft gedragen. Een soort die in geen enkel ander Nederlands arboretum voorkwam. Wie heeft hem die naam gegeven? De oorspronkelijke naambordjes zijn tijdens de oorlog op een grote stapel achter het jachthuis terecht gekomen. De tuinarchitect W.J. Hendriks kreeg in 1948 opdracht tot restauratie van het arboretum en in de resulterende handgeschreven catalogus stond de boom geboekt als *Planera*, misschien wel op basis van oudere informatie. Kennelijk gaf hij de boom deze naam, misschien gaf hij de naam alleen maar door.

Er was wel altijd al twijfel over zijn identiteit, maar de eerbied voor het naambordje was groot. In het grote verslag over de excursie van de NDV in Twente in zomer 1962, geschreven door Hans Heybroek, staat: 'Een bijzonderheid was ook *Planera aquatica*, die hier een kleine boom vormde en sterk aan *Ulmus permita* deed denken' (waarbij *pumila* tijdens het drukproces tot *permita* verbasterd werd). En je hoeft tegenwoordig maar even *Planera* op het internet in te tikken om te zien dat dit een heel andere soort is. Toch kom je op internet ook een artikel tegen getiteld: 'Planera, zeldzaam maar goed toepasbaar!' Dat oordeel blijkt uiteindelijk gebaseerd te zijn op onze boom in Poort Bulten. De echte *Planera aquatica* is bij ons helaas

Siberische iep
Sibirische Ulme

***Ulmus pumila* "Poort Bulten"**

iepenfamilie
ulmaceae

--LOS0244

Het bordje bij *Ulmus pumila* 'Poort Bulten'

Foto: Huub Olde Loohuis

toch niet toepasbaar. In het zuidoosten van de Verenigde Staten, waar hij vandaan komt, staat hij vaak het hele jaar met de voet in het water (*'aquatica'*), een eigenschap die we hier ook best zouden kunnen gebruiken – maar moeders mooiste is hij niet, het is een halve struik en hij vreest vorst. Ronnie Nijboer van de Bonte Hoek ontving in 2007 drie echte *Planera* zaailingen van een Engelse verzamelaar. In plaats van uit te groeien tot prachtige bomen werden de struikjes echter ieder jaar een stukje kleiner. Na een jarenlange strijd tegen het Nederlandse klimaat gaf de laatste winter ze uiteindelijk de nekslag. *Planera aquatica* is in ons land gewoonweg niet voldoende winterhard. Punt.

Terug naar de boom op Poort Bulten. Dat blijkt een *Ulmus pumila* te zijn. De gladde kleine, meest enkel gezaagde bladen, met een veelal gelijke bladvoet, de gladde grijzige scheuten, de zwarte knoppen en bovenal de kogelronde bloemknoppen: ze sluiten andere bekende soorten uit. Het zijn eerder extreme *pumila* eigenschappen. Ook anderszins wijkt de boom wat af van de algemeen voorkomende *pumila*'s: die hebben vaak groter blad en niet zo'n opvallende schors. Voorts mist onze boom de hangende twijgen, die gewoon zijn bij de *pumila*'s. Hij bloeit ook niet zo overvloedig als andere *pumila*'s. We moeten ons realiseren dat deze soort, afkomstig uit het gebied van de Gobi woestijn, misschien al tientallen eeuwen in cultuur is, en over grote delen van China aangeplant tot in Tibet toe. Daarbij kan hij wel wat genen van andere iepensoorten opgedaan hebben en dan zou de 'Poort Bulten' mogelijk dichter bij de oervorm staan. Wilde speculatie. Helaas hebben we de vruchten niet gezien: ze waren er dit jaar niet, ondanks dat Huub Olde Loohuis, collectiebeheerder van het arboretum, er intensief naar heeft gespeurd. Al met al is de boom voldoende apart om een eigen cultivarnaam te krijgen en dan ligt 'Poort Bulten' voor de

hand. Dat naambordje draagt hij nu. Hij is al verscheiden malen vermeerderd en in De Nieuwe Ooster staat een nakomeling (ook abusievelijk als wateriep binnengekomen). Het is een heel interessante vorm en misschien is hij als 'Poort Bulten' uiteindelijk wèl 'toepasbaar'.

En we blijven hopen dat er ooit uit de archieven nog eens gegevens zullen opduiken over de aanleg en over de herkomst van het plantmateriaal van dit arboretum. Ook een DNA-analyse zou interessant kunnen zijn.

Naschrift redactie (GF):

Hans heeft wellicht een punt wat betreft winterhardheid van *Planera*: het jonge (geënte) boompje in Trompenburg heeft de winter niet overleefd, maar ... navraag in Zundert leerde dat de originele import (op eigen wortel) nog leeft. Ligger hier wellicht nog kansen? □

Ulmus pumila 'Poort Bulten'

Foto's: Huub Olde Loohuis